

A büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelői tevékenység

I. Bevezetés

A 2014-ben bekövetkezett szervezeti átalakítások jelentős mértékben kiszélesítették a büntetés-végrehajtási szervezet arculatát. A büntetés-végrehajtással összefüggő pártfogó felügyelői tevékenységek bv. szervezetbe történő integrálása kiemelt jelentőségű az elítéltek szabadulásra történő felkészítésének hatékonysága szempontjából. A büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelő (a továbbiakban: bv. pártfogó felügyelő) kulcsfontosságú szerepet tölt be az elítéltek eredményes reintegrációjában, hiszen akár a bv. intézetben belüli, akár a szabadulást követő időszakban végzett feladataikra tekintünk, összekötő kapcsot alkot az intézeti zárt világ és a „szabad élet” között. A bv. pártfogó felügyelő többfunkciós tevékenységei közül kiemelten kell kezelni a támogató-segítő és a kontroll típusú elemeket.

Az utóbbiakra utal maga a munkaköri megnevezés is: a pártfogó a segítségnyújtást, míg a felügyelő a szankcionálást, az indokolt beavatkozások foganatosítását foglalják magukba. Egyes feladatok végrehajtásában (pl. utógondozás) kizárólagosan a támogató, más tevékenységi körök (pl. pártfogó felügyelet végrehajtása) esetében pedig a segítő és a kontroll funkció egyaránt érvényesül. A bv. pártfogó felügyelő kiemelt feladata az arányosság megtartása és annak folyamatos mérlegelése, hogy – az egyéniesítés elvére is tekintettel – mikor és milyen típusú támogatások vagy ellenőrzések, szigorítások és beavatkozások megtétele indokolt.

A bv. pártfogó felügyelői tevékenység bűnmegelőzési célokat szolgál, ezáltal alternatív eszköz a visszaesési kockázatok csökkentésében. Eredményességét tekintve hosszabb távon járul hozzá a bv. intézetek telítettségének csökkentéséhez.

A Bv. tv. azáltal, hogy a büntetés-végrehajtást új alapokra helyezte, a bv. pártfogó felügyelők feladatait is jelentős mértékben bővítette a korábbi évhez képest. A bv. pártfogó felügyelői tevékenységek rendkívül szerteágazóak, ugyanakkor összetett, szervesen egymásra épülő egységet alkotnak.

II. A bv. pártfogó felügyelők által ellátott tevékenységi körök 2015. január 1-jétől

- a) feltételes szabadságra bocsátással összefüggésben elrendelt pártfogó felügyelői vélemény készítése;
- b) környezettanulmányok készítése:
 - ba) a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéből kizárt életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt kötelező kegyelmi eljárása elbírálásához;

- bb) a szabadságvesztés félbeszakítására irányuló kérelem indokoltságának ellenőrzése céljából;
- bc) a reintegrációs őrizetbe helyezést megelőzően (2014. április 1-jétől);
- bd) a fiatalok befogadó részlegbe helyezését megelőzően;
- c) gondozás keretében végzett reintegrációs tevékenység;
- d) utógondozás keretében végzett reintegrációs tevékenység;
- e) feltételes szabadság tartamára törvény alapján fennálló vagy elrendelt pártfogó felügyelet végrehajtása.

A fentiekben foglalt feladatok irányítására és koordinálására 2014. december 15-én a BVOP Fogvatartási Ügyek Főosztályán belül megkezdte működését a Pártfogó Felügyelői Osztály.

A tevékenységi köröket (a továbbiakban: ügycsoportok) alaposabban megvizsgálva, így időben és térben elemezve a következő összefüggések állapíthatók meg.

A bv. pártfogó felügyelő a szabadításra felkészítés során reintegrációs gondozást végez, amelynek időtartamát a Bv. tv. a szabadságvesztés tartamához viszonyítva arányosan határozza meg. A reintegrációs gondozási tevékenység az elítélt szabadulásának napjáig tart. Még az elítélt fogvatartása alatt a b) pontban foglalt esetekben az igazságügyért felelős minisztérium [ba) pont] vagy a bv. intézet megkeresésére a bv. pártfogó felügyelő környezettanulmányokat készít, ezzel elősegítve egyes döntések megalapozását vagy a reintegrációs folyamat főbb irányainak a meghatározását. Amennyiben a büntetés-végrehajtási bíró (a továbbiakban: bv. bíró) a feltételes szabadságra bocsátást megelőzően pártfogó felügyelői vélemény beszerzését rendeli el, a bv. pártfogó felügyelő köteles meghallgatni az elítéltet, amely időponttól kezdődően kapcsolatban áll vele. Tekintettel arra, hogy a szakértői vélemény elkészítése során a lakókörnyezetet is vizsgálnia kell, a bv. pártfogó felügyelő fontos szerepet tölt be a hozzátartozók felkészítésében az elítélt visszafogadására.

Ha a pártfogó felügyelet elrendelése a bíróság által meghozott ítélet alapján kötelező, a bv. intézeti előterjesztéshez kapcsolódóan pártfogó felügyelői vélemény beszerzése kezdeményezhető, külön magatartási szabályok előírása érdekében. Az elítélttel való kapcsolatfelvétellel az előbbiekben foglaltak az irányadóak. Amennyiben a bv. bíró a feltételes szabadságra bocsátást engedélyezésekor elrendeli az elítélt pártfogó felügyeletét, a reintegrációs gondozás a szabadulás napjával ugyan véget ér, azonban maga a reintegrációs folyamat tovább tart, a pártfogó felügyelet időtartamáig. Nem minden esetben kerül sor a pártfogó felügyelet elrendelésére, és nem minden elítélt jogosult a feltételes szabadságra sem. Utóbbi, szabadult elítéltek az utógondozás keretében vehetik igénybe a bv. pártfogó felügyelői segítséget, amelyre még a fogvatartásuk alatt ösztönözni kell őket. Ha a reintegrációs program a szabadságvesztést követően utógondozás keretében folytatódik, a szabadult életvitele nyomon követhető (utánkövetés), és a szükséges mértékű beavatkozásokkal elősegíthető, hogy ne váljék ismételt bűnelkövetővé, hanem a bv. pártfogó felügyelő támogatásával a társadalom hasznos tagjává váljon.

Fentieket figyelembe véve, a bv. pártfogó felügyelő feladatai részben áthatják a fogvatartás – jellemzően utolsó – időszakát, és elsősorban a szabadulásra történő felkészítésre, majd az azt követő ügycsoportok (pártfogó felügyelet végrehajtása, utógondozás) végrehajtására fókuszálnak.

III. Az egyes ügycsoportok

III.1. Feltételes szabadságra bocsátással összefüggésben elrendelt pártfogó felügyelői vélemény készítése

A feltételes szabadsághoz kapcsolódó pártfogó felügyelői vélemény azzal járul hozzá a bv. bírói döntés megalapozásához, hogy vizsgálja az elítélt személyét, a szabadulásakor fennálló életkörülményeit és a bűncselekmény elkövetéséhez vezető oksági folyamatot.

A pártfogó felügyelői vélemény betekintést enged az összegyűjtött információk alapján az elkövetett bűncselekmény, a fogvatartott ahhoz való viszonyulása és a szabadságvesztés végrehajtása során a személyiségében bekövetkezett változások között fennálló összefüggésekbe, amelyek alapján a bv. pártfogó felügyelő javaslatot tehet az elítélttel szemben egyedi magatartási szabály vagy kötelezettség elrendelésére.

A pártfogó felügyelői vélemény készítésekor az elítélt már reintegrációs gondozási programban vesz részt, ezáltal a bv. pártfogó felügyelő kellő információval rendelkezik az elítélt körülményeiről, és tervezetten hajtja végre a reintegrációs programban az elítélt részére meghatározott feladatokat.

III.2. Környezettanulmányok készítése

A büntetés-végrehajtással összefüggésben készített környezettanulmány olyan professzionális dokumentum, amely a szükséges iratok tanulmányozásával, a csatolt mellékletek és a beszerzett információk és adatok bemutatása által, az alkalmazott indokolt módszerek felhasználásával az elítéltre vonatkozó szakmai ténymegállapításokra alapoz.

A környezettanulmányban javasolt intézkedésekkel és az ügy szempontjából különösen fontos, célzott, speciális kérdésekre adott válaszokkal a bv. szervek, a törvényszékek, valamint az igazságügyért felelős minisztérium döntéseivel objektív, független módon szolgáltat egyéb forrásból be nem szerezhető információt, amellyel hozzájárul a megalapozott döntés meghozatalához.

Alkalmazása az adott élethelyzet és a fennálló körülmények – az elkészítés időpontja szerinti – megismerését segíti elő.

III.3. A gondozás keretében végzett reintegrációs tevékenység

A bv. szervezet kiemelt célja a szabadságvesztést töltő elítélt szabadulásra történő eredményes felkészítése, a társadalomba való visszailleszkedésének

elősegítése, a szabadulás utáni jogkövető életmód kialakításához szükséges feltételek biztosítása és ezáltal a visszaesési kockázat mértékének csökkentése. A reintegrációs gondozás fogalmának – és az abból eredő feladatok végrehajtásának – bevezetése a Bv. tv. kiemelt nívuma.

- a) Azt az elítéltet, aki büntetését fegyház- vagy börtönfokozatban tölti és a szabadságvesztésből legalább öt évet kitöltött, a társadalomba való beilleszkedés elősegítése érdekében, a várható szabadulása előtt legfeljebb két évvel átmeneti részlegre lehet helyezni. Az átmeneti részlegben az elítélt a pártfogó felügyelővel kapcsolatot tarthat.

A bv. pártfogó felügyelő főbb feladatai:

- a befogadó környezet felkészítése a szabaduló elítélt visszafogadására;
- indokolt esetben a családi kapcsolatok helyreállítása;
- a személyes okmányok beszerzése;
- a munkaerő-piaci reintegráció elősegítése;
- a lakhatás elősegítése.

- b) Új elem az alacsony biztonsági kockázatú részleg megjelenítése a Bv. tv.-ben. Az ebben elhelyezett, gondatlan bűncselekmény miatt egy évi vagy annál rövidebb tartamú szabadságvesztést töltő elítélt esetében a szabadulása várható időpontját megelőző két hónappal a bv. pártfogó felügyelő gondozást végez az elítélt társadalmi kapcsolatainak megerősítése érdekében. Ennek keretében:
- közreműködik a reintegrációs programok megvalósításában, értékelésében és fejlesztésében;
 - együttműködik az önkormányzatokkal, munkáltatókkal, civil, egyházi, karitatív szervezetekkel és önkéntes közreműködőkkel.

- c) A szabadulásra felkészítés keretében végzett gondozás fogalmának megjelenítése egyértelművé tette az intézeten belüli bv. pártfogó felügyelői és reintegrációs tiszt által végrehajtandó feladatokat.

Az elítéltek szabadulásra felkészítése keretében már a szabadságvesztés végrehajtása alatt segítséget kapnak a szabadulást követő, társadalomba való visszailleszkedéshez és az ehhez szükséges szociális feltételek megteremtéséhez. A gondozás reintegrációs program keretében valósul meg. A gondozás keretében a reintegrációs tiszt és a bv. pártfogó felügyelő egymással szorosan együttműködve jár el.

Közös feladatok:

- egyénre szabott reintegrációs program elkészítése.

Reintegrációs tiszt feladatai:

- a személyazonosító okmányok meglétének felmérése;

- az elítélt letelepedési helyének megállapítása érdekében a fogvatartott nyilatkoztatása;
- a munkavállalási képességek feltérképezése;
- a családi kapcsolatok rendezettségének megismerése.

Bv. pártfogó felügyelő feladatai:

- egyéni vagy csoportos tájékoztatást tart a reintegráció sikerességének elősegítése érdekében;
- értékeli a reintegrációs programban elért eredményeket, a reintegrációs programot szükség szerint kiegészíti, fejleszti;
- társadalmi, munkaerő-piaci beilleszkedést célzó csoportos foglalkozásokat tart;
- felméri, hogy az elítélt rendelkezik-e befogadó környezettel, felveszi velük a kapcsolatot, és együttműködésük esetén felkészíti a hozzátartozókat az elítélt visszafogadására;
- szükség esetén segíti a családi kapcsolatok helyreállítását;
- gyógyintézetben, szociális intézményben való elhelyezés igénye esetén felveszi a kapcsolatot az ellátást nyújtó intézményekkel;
- együttműködik a helyi önkormányzatokkal, munkáltatókkal, segítő civil szervezetekkel, vallási közösségekkel, önkéntes közreműködőkkel, az egyedi ügyekben koordinálja tevékenységüket.

d) A bv. pártfogó felügyelő a hosszabb tartamú szabadságvesztést töltők esetében is hangsúlyos szerepet kapott. A szabadulásra felkészítés komplex, egyéniesített reintegrációs programterv alapján valósul meg. Az elítélt köteles a programban részt venni és az abba bevont személyekkel és szervezetekkel együttműködni.

Közös feladatok:

- egyéni reintegrációs program kidolgozása.

Bv. szerv feladatai:

- oktatás;
- képzés;
- szakképzés megszervezése;
- közreműködés különböző, fejlesztendő készségekre vonatkozó tréningek és programok megszervezésében.

Bv. pártfogó felügyelő feladatai:

- a negatív börtönhatások (prizonizációs ártalmak) kiküszöbölésének elősegítése;
- a befogadó környezet felkészítése az elítélt családba történő visszafogadására;
- a gondozás keretében nyújtott támogatási formák biztosítása;

- a munkaerő-piaci ismeretek átadásában való közreműködés;
- a programba vont személyek és szervezetek tevékenységének koordinálása.

e) A Bv. tv. egyik kiemelt jelentőségű nívuma a társadalmi kötődés program bevezetése. A visszaeső elítéltek kivételével a vétség miatt szabadságvesztést töltő elítéltek kérhetik a programban való részvételüket. A program megvalósítása alapvetően a bv. pártfogó felügyelő feladata, az alábbiak szerint:

- a befogadó környezet biztosítása és erősítése;
- a korábbi munkahelyre történő visszahelyezés elősegítése, vagy új munkahely felderítése, vagy közfoglalkoztatás megteremtése;
- további társadalmi kapcsolatok kiépítése és fejlesztése;
- a lakhatás megteremtésének elősegítése.

III.4. Az utógondozás keretében végzett reintegrációs tevékenység

Az utógondozás célja az, hogy a szabadságvesztésből szabadultnak segítséget nyújtson a társadalomba történő beilleszkedéshez, amelynek időtartama legfeljebb egy év. A szabadult elítélt önkéntessége alapján, kérelmére vehető igénybe. Az utógondozás végrehajtása kizárólag a bv. pártfogó felügyelő feladata.

A reintegrációs gondozás és az elítélt szabadulását követő utógondozás ellátása – eredményességét tekintve – hatékonyabb, ha egységes, komplex folyamat keretében valósul meg. Már a reintegrációs gondozás során kiemelt feladat az elítélt motivációjának kialakítása, fejlesztése és erősítése annak érdekében, hogy a szabaduló elítélt tekintetében – különösen, ha szabadulásakor a biztonsági kockázati értéke és a záró kockázatértékelése alapján a visszaesési kockázata magas – a reintegrációs folyamat ne szakadjon meg.

A szabadult elítélt életvitelének nyomon követése, az indokolt támogató jellegű beavatkozások megtétele hozzájárulnak a visszaesési kockázatok csökkentéséhez.

A bv. pártfogó felügyelő feladatai:

- a munkavállalás,
- a letelepedés, szállásbiztosítás,
- a tanulmányok folytatásának,
- az okmányok beszerzésének,
- a gyógykezelésnek és gyógyító eljárásnak az elősegítése.

E tekintetben kiemelt szerepe van a letelepedés helye szerinti önkormányzatoknak és munkaügyi központoknak, mert – amennyiben egyéb módon nem megoldható – kötelességük a lakhatás biztosítása és a munkahelyteremtés közfoglalkoztatás keretében.

A bv. pártfogó felügyelő az elítélt egyéni élethelyzetét figyelembe véve koordinálja a feladat végrehajtásába bevont egyéb szervek és szervezetek tevékenységét.

III.5. A feltételes szabadság tartamára törvény alapján fennálló vagy elrendelt pártfogó felügyelet végrehajtása

A pártfogó felügyelet tartamára, de legalább egy évre az elítélt pártfogó felügyelet alá helyezhető. A feltételes szabadság tartama életfogytig tartó szabadságvesztés esetén legfeljebb tizenöt év.

A pártfogó felügyelet célja, hogy az elkövető ellenőrzésével és irányításával elősegítse annak megakadályozását, hogy ismételten bűncselekményt kövessen el, és segítséget nyújtson a társadalomba való beilleszkedéséhez, az ehhez szükséges szociális feltételek megteremtéséhez. A pártfogó felügyelet végrehajtása során egyszerre érvényesül a támogató és a kontroll (ellenőrző) funkció.

A pártfogó felügyelet végrehajtásának céljai között a Bv. tv. megfogalmazza a társadalomba történő beilleszkedéshez szükséges szociális készségek kialakításához való segítségnyújtást. Ez egyrészt a pártfogó felügyelet hatálya alatt álló saját helyzetének analizálásával, másrészt a készségek fejlesztését szolgáló intézményi lehetőségek igénybevételével történhet. A szociális készségek kialakítása elengedhetetlen a társadalomba való beilleszkedéshez.

A bv. pártfogó felügyelő egyéni pártfogó felügyelői terv alapján látja el a pártfogó felügyelet végrehajtásával járó teendőket, és összehangolja a pártfogó felügyelet végrehajtásában közreműködő szervek, szervezetek, személyek tevékenységét.

A pártfogó felügyelet végrehajtása során a bv. pártfogó felügyelő egyik kiemelt feladata a szakmai és társadalmi kapcsolatok megerősítése, a külső, együttműködő szervek és szervezetek tevékenységének koordinálása a hatékonyság érdekében. A pártfogó felügyelet végrehajtásában a rendőrség is segítséget nyújt, amely elsősorban a bíróság által előírt külön magatartási szabályok megtartásának ellenőrzésére terjed ki.

Ha a feltételes szabadság tartama alatt az elítélt újabb bűncselekményt nem követ el és a pártfogó felügyelet magatartási szabályait megtartja, akkor a szabadságvesztés-büntetés hátralévő részét *nem kell letöltenie*. A pártfogó felügyelet hatálya alatt álló együttműködésének hiányában a feltételes szabadság végrehajtását a bv. bíró a bv. pártfogó felügyelő előterjesztésére elrendelheti.

IV. A bv. pártfogó felügyelők feladatai a reintegrációs őrizet végrehajtásában

A reintegrációs őrizet bevezetése a Bv. tv. egyik kiemelt nívója. Összhangban az említett jogszabály alapelveivel, alkalmazásával érvényesülnek a fokozatosság, a normalizáció és a káros hatások minimalizálásának elvei. Azok a jogerősen elítéltek, akik reintegrációs őrizetbe kerülnek, korlátozottan visszanyerik személyi szabadságukat, távozhatnak a büntetés-végrehajtási intézetből, de csak a büntetés-végrehajtási bíró által kijelölt házba vagy lakásba (a továbbiakban: ingatlan), amelyet csak meghatározott esetekben hagyhatnak el. E progresszív elemeket magába foglaló, a társadalomra kevésbé veszélyes, nem életvitelszerű bűnelkövetők

társadalmi reintegrációját elősegítő jogintézmény végrehajtásában a bv. pártfogó felügyelők is hangsúlyos szerepet kaptak. Feladataikat tekintve tevékenységük alapvetően két fő szakaszra tagolódik:

- a távfelügyeleti eszköz alkalmazhatóságának vizsgálata és a bv. bírói döntés megalapozásának előkészítése;
- a reintegrációs őrizetbe helyezett elítélt rendszeres ellenőrzése és indokolt esetben támogatása.

IV.1. A távfelügyeleti eszköz alkalmazhatóságának vizsgálata és a bv. bírói döntés megalapozásának előkészítése

E tárgykörben a bv. pártfogó felügyelő az elítélt által megjelölt ingatlan alkalmasságát és a távfelügyeleti eszköz alkalmazhatóságát vizsgálja.

Már a felmérés elkészítését megelőzően is elengedhetetlen az elítélt együttműködése, hiszen az általa megjelölt, a vizsgálat lefolytatását lehetővé tevő kontaktszemély (amennyiben az ingatlan nem az elítélt tulajdona, elsősorban a tulajdonos, egyebekben a hozzátartozó vagy egyéb kapcsolattartó) elérhetőségét a bv. pártfogó felügyelő rendelkezésére kell bocsátania, a bv. intézet útján.

A felmérés elkészítése kettős célt szolgál: egyrészt a távfelügyeleti eszköz alkalmazhatósága szempontjából a technikai jellegű, másrészt az ingatlan alkalmassága tekintetében az elítélt életvitelszerű ott tartózkodása feltételei meglétének vizsgálatára terjed ki. Akkor alkalmas az ingatlan az elítélt reintegrációs őrizetbe helyezésére, ha:

- a távfelügyeleti eszköz működését meghatározó elektromos hálózat és az adatforgalmazáshoz szükséges hálózati lefedettség és jelerősség biztosított;
- a reintegrációs őrizetbe helyezendő elítélt létfenntartását a közüzemek hiánya vagy egyéb ok nem veszélyezteti;
- az ingatlan állaga, berendezése alkalmas a fogvatartott elhelyezésére;
- az életvitelszerűen ott tartózkodó személyek és a kontakt személyek ellően felkészültek az elítélt befogadására, és kriminológiai szempontból nem veszélyeztetik a reintegrációs őrizet végrehajtását.

A fentiekben felsorolt szempontok vizsgálatáról készített jegyzőkönyv eredménye az eljárás további lefolytatását alapjaiban határozza meg: az ingatlan alkalmatlansága esetén a jogszabály lehetővé teszi, hogy az elítélt másik ingatlant jelöljön meg, ez esetben a bv. pártfogó felügyelő ugyanúgy a fentiek szerint jár el, ugyanakkor az ismételt alkalmatlanság esetében további vizsgálati módszerek lefolytatására már nincs lehetőség, amely az eljárás megszüntetését eredményezi. Az ingatlan alkalmassága esetében a felmérésről készült jegyzőkönyv a bv. bírói döntés meghozatalának egyik meghatározó dokumentuma.

Ha az elítélt által megjelölt ingatlan alkalmas a reintegrációs őrizetbe helyezésére, és a távfelügyeleti eszköz alkalmazhatósága is biztosított, a pártfogó felügyelő az eljárásban érintett fogvatartott meghallgatását kezdeményezi. A meghallgatás elsődleges célja az, hogy a bv. pártfogó felügyelő megállapítsa az

elítelt motiváltságának és együttműködésének mértékét a reintegrációs őrizet jogintézménye által nyújtotta kedvezmények igénybevételére, felmérje az elítelt eredményes reintegrációját alátámasztó körülményeket, valamint meggyőződjön arról, hogy amennyiben a kérelmet az elítelt vagy védője terjesztette elő, az abban foglaltak megfelelnek-e a valóságnak.

A meghallgatást követően kerül sor a környezettanulmány felvételére, amelyben a feltárt további körülmények elsősorban szakmai szempontból segítik elő a bv. bírói döntés meghozatalát. A környezettanulmányban a bv. pártfogó felügyelő kiemelten vizsgálja, hogy a befogadó környezet megfelelően szolgálja-e az elítelt társadalmi visszailleszkedését és a büntetés célja a reintegrációs őrizet elrendelése esetén megvalósulhat-e. Utóbbiakkal összhangban a bűnismétlés kockázatának megállapítására el kell végezni az elítelt kockázatelemzését és kockázattértékelését, amelynek függvényében tesz javaslatot a pártfogó.

A reintegrációs őrizetbe helyezés engedélyezéséről vagy annak elutasításáról a bv. bíró valamennyi körülmény figyelembevételével hozza meg döntését.

IV.2. A reintegrációs őrizetbe helyezett elítelt rendszeres ellenőrzése és indokolt esetben támogatása

A reintegrációs őrizetbe helyezett elítelt ellenőrzése elsősorban a bv. pártfogó felügyelő feladata. Az ellenőrzés kiterjed az elektronikus távfelügyeleti eszköz jogszerű használatára és állagára, valamint a bv. bíró által előírt magatartási szabályok megtartására.

E tevékenység végrehajtása során ugyanakkor a támogató funkciót is érvényesíteni kell, ha a bv. pártfogó felügyelő azt tapasztalja, hogy az elítelt visszaillieszkedése veszélybe kerül az életében bekövetkezett negatív változások okán. Ilyenek lehetnek pl. a családi kapcsolatok megromlása vagy az elítelt munkahelyének elvesztése. Ezekben az esetekben a pártfogó felügyelet végrehajtása során alkalmazott módszerekkel kell elősegíteni a fennálló élethelyzet kezelését és lehetőség szerinti megoldását.

Fentiekből adódóan egyes ellenőrzési feladatok szűrőpróbaszerűen, előre nem bejelentett módon kerülnek végrehajtásra, míg a reintegrációs folyamat elősegítésére indokolt esetben fokozottabb hangsúlyt kell fektetni.

Az ellenőrzések tapasztalatairól a bv. pártfogó felügyelő értékelő jelentést készít, amelyben foglaltakról az elítéltet minden esetben tájékoztatja. Az értékelések jelentős mértékben hozzájárulnak az elítelt motivációjának fejlesztéséhez és fenntartásához, valamint életvitale irányainak meghatározásához. A fogságot tartottat – tekintettel arra, hogy büntetés-végrehajtási jogviszonya a reintegrációs őrizetbe helyezését követően is fennáll – megilletik azok a támogatási formák, amelyeket a bv. pártfogó felügyelő a reintegrációs gondozás keretében a szabadságvesztésüket töltő elítéltek részére biztosít.

A reintegrációs őrizetbe helyezett esetében az elítelt együttműködése vélelmezhető, ugyanakkor számolni kell azokkal az eshetőségekkel is, amikor a részére meghatározott magatartási szabályokkal szembeszegül, vagy szándékosan kivon-

ja magát a reintegrációs őrizet végrehajtása alól. A bv. pártfogó felügyelő feladata e tekintetben kettős: egyrészt mérlegelnie és kezelnie kell az ún. nem szabotázs jellegű eseményeket, másrészt azonnali intézkedéseket kell kezdeményeznie, ha az elítélt magatartása azt indokoltá teszi. Előbbi esetben a legfontosabb feladata az elítélttel való kapcsolat mielőbbi felvétele és a bekövetkezett esemény okának kiderítése, utóbbi esetben pedig a rendőrség közreműködését kell kérnie, vagy soron kívüli intézkedést kezdeményeznie a reintegrációs őrizet megszüntetésére.

IV.3. A feltételes szabadságra bocsátási eljárás

A feltételes szabadságra bocsátás tárgyában készült összefoglaló jelentésben a bv. pártfogó felügyelő a fogvatartott együttműködési készségét, motivációját, a visszaesési kockázat mértékét és a reintegrációs folyamat eredményét mutatja be.

Kiemelten kell kezelni annak mérlegelését, hogy szükséges-e a pártfogó felügyelet elrendelésének kezdeményezése, ha az ellenőrzések tapasztalatai alapján úgy ítéli meg, hogy a fogvatartott életvitelének további figyelemmel kísérése, így irányítása és ellenőrzése szükséges. A pártfogó felügyelet eredményes végrehajtása céljából – a fogvatartott társadalmi reintegrációja elősegítésére – a bv. pártfogó felügyelő külön magatartási szabályok előírását kezdeményezheti.

V. A társadalmi kapcsolatok szerepe a bv. pártfogó felügyelői munkában

Az eredményes reintegráció alappilléreit jelenti a bv. intézetekben az oktatás, a szakképzés és a foglalkoztatás minél szélesebb körben történő megszervezése. A foglalkoztatáson belül a különböző, a visszailleszkedést elősegítő programok mellett a munkáltatás kiemelt hangsúlyt kapott, összhangban a Bv. tv.-ben meghatározott feladatokkal. Utóbbiak végrehajtása ugyan nem a bv. pártfogó felügyelők feladata, de tevékenységük akkor lehet eredményes, ha az elítélt szabadulását megelőzően már megfelelő alapokkal rendelkeznek e területeken.

A szabadságvesztés megkezdésekor megszakadt tanulmányok folytatása, az elítélt bv. intézeten belüli piacképes szakmához juttatása, valamint a munkatapasztalatok megszerzése hatékonyan járulnak hozzá az elítéltek társadalmi reintegrációjához, amelyeket a bv. pártfogó felügyelők által végzett feladatok eredményesen kiegészítenek. Az általuk nyújtott egyéni és csoportos foglalkozások, az egyéni esetkezelések, a személyes közbenjárások és ügyintéзések, valamint az általuk szervezett készségfejlesztő és munkaerő-piaci ismereteket nyújtó programok, valamint az elítélt egyéni szükségleteihez igazodó tréningek komplex módon segítik elő a visszaesési kockázatok csökkentését.

A fentiekben említett meghatározó alapfeladatok teljesítésén túlmenően, a reintegráció akkor lehet eredményes, ha a szabadulás előtt álló elítélt megfelelő kapcsolati tőkével rendelkezik, amelynek elősegítése a bv. pártfogó felügyelők kiemelt feladata. A már említett három alappillér mellett tehát negyedik pillérként definiálható a családi kapcsolatok szükség szerinti helyreállítása, fenntartása és fejlesztése, ennek hiányában az elítélt egyéb társadalmi kapcsolatainak megerős-

sítése. A szabadulás előtt álló elítéltről akkor jelenthető ki, hogy valóban készen áll a társadalomba való visszailleszkedésre, ha tanult, képzett, munkatapasztalatokkal rendelkezik és mögötte stabil befogadó környezet áll. E komplex feladat végrehajtásában azonban az oktatás, a szakképzés és a munkáltatás megszervezéséért felelős szakterületek, a reintegrációs tisztek és a bv. pártfogó felügyelők összehangolt, egymásra épülő szakmai tevékenysége elengedhetetlen.

A fentiekben bemutatott optimális felkészítés ellenére ugyanakkor – különösen a hosszabb időtartamú szabadságvesztést töltők esetében – az elítéltek jelentős hányada már bv. intézetbe kerülését megelőzően is hajléktalan volt vagy időközben vált azzá, nem minden esetben rendelkezik családi háttérrel vagy más befogadó környezettel.

Bármelyik esetet is vizsgáljuk, azt le kell szögezni, hogy a reintegráció keretében a Bv. tv. nem kizárólag a bv. intézetben szervezett tevékenységekre fókuszál, hiszen a bv. szervek más szervekkel, szervezetekkel együttműködve eredményesebben szolgálják a büntetés-végrehajtás céljának megvalósítását. A Bv. tv. a reintegrációs gondozás, az utógondozás és a pártfogó felügyelet végrehajtása során egyaránt meghatározza, hogy a bv. pártfogó felügyelő az elítélt társadalmi kapcsolatainak megerősítése és eredményes reintegrációja érdekében a helyi önkormányzatokkal, a munkáltatókkal, az elítélt társadalomba való visszailleszkedését elősegítő, karitatív tevékenységet végző és egyéb civil szervezetekkel, az egyházi jogi személyekkel és vallási közösségekkel, illetve az egyéb önkéntes közreműködőkkel együttműködik.

A fentiekben felsorolt szervezetekkel való együttműködések kiépítése vagy megerősítése és fejlesztése azért is kiemelt feladat, mert számos olyan programot, képzést, szolgáltatást nyújtanak, amelyek eredményesen kiegészítik az elítélt részére meghatározott reintegrációs programot. Fontos kiemelni, hogy a bv. pártfogó felügyelők az elítélt egyéni élethelyzetének mérlegelésekor határozzák meg, hogy mikor és melyik szervezet bevonása indokolt, több szervezet esetében pedig tevékenységüket koordinálják.

A Bv. tv. kiemelt nívuma, hogy a hosszabb tartamú (legalább folyamatosan tíz év) szabadságvesztést töltő elítéltek szabadulását követően – ha az egyéb módon nem biztosítható – a lakhatásukat és a munkáltatásukat közfoglalkoztatás keretében az állam biztosítja. A bv. intézeteknek ebből adódóan elemi érdeke, hogy a közfoglalkoztatásért felelős helyi szervezetekkel és a települési önkormányzatokkal együttműködjenek.

VI. Összegzés

A 2014-ben lezajlott szervezeti átalakításokkal összefüggő feladatokat – valamilyeni körülményt és nehézséget is figyelembe véve – a bv. szervezet végrehajtotta, amelyben a bv. intézetek jelentős szerepet vállaltak.

A működési feltételek megteremtésével és a bv. pártfogó felügyelői személyi állomány fokozatos fejlesztésével az érdemi munkavégzés folyamatos, a szakmai feladatok végrehajtása az ügyiratok feldolgozásával stabilizálódott.

A korábbi év kiemelt feladata a pártfogó felügyelet végrehajtásának megkezdésére, majd az ügyfélfogadási rendek kialakításával a bv. pártfogó felügyelőhöz érkező ügyfelek ellátására fókuszált.

A Bv. tv. hatályba lépését követően bevezetésre került új jogintézmények végrehajtása jelentős kihívások elé állítják a bv. intézetek fogvatartási szakterületeit és a bv. pártfogó felügyelőket egyaránt.

A már említett új jogintézmények alkalmazása jelentős mértékben hozzájárul a bűnisméltés és a visszaesési kockázatok csökkentéséhez, azonban ki kell hangsúlyozni az utóbbiak időbeli tartama és hatálya okán, hogy a ténylegesen mérhető eredmények csak évek múlva fogják igazolni a megtett erőfeszítések hatékonyságát.